

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและตำราเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 การประเมินคุณภาพการศึกษา

1.2 มาตรฐานการศึกษา

1.3 แนวคิดทฤษฎีและระบบการประเมินผลการศึกษา

1.4 กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพ

ภายนอก

1.6 แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาของสำนักงานรับรอง

มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

1.7 ปัญหาการประกันคุณภาพ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 การประเมินคุณภาพการศึกษา

หลักการ แนวคิดและการประเมินคุณภาพการศึกษา

กรมวิชาการ (2541) กล่าวว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือ หรือกระบวนการสำคัญในการแสวงหาความรู้ วิทยาการต่าง ๆ ในสังคมที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วตามสภาวะของความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม การเมืองและเทคโนโลยีต่าง ๆ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้นโยบายการศึกษา กำหนดให้มีการปรับปรุงระบบบริหารการศึกษา ให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งก่อนที่จะมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จะมีป้ายสัญลักษณ์ ISO ติดประกาศหน้าโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่เข้าใจว่าระบบ ISO เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติ ISO ซึ่งย่อมาจาก International Organization for Standardization เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่กำหนดมาตรฐานกลาง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้นักธุรกิจทุกประเภทโดยมีเป้าหมายที่บอกไว้ว่า เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการผลิตการจำหน่ายสินค้าและบริการให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยลดผลกระทบ

ต่อสิ่งแวดล้อม ระบบที่ได้รับความนิยม คือ ISO 9001 เป็นมาตรฐานรับรองระบบบริหารจัดการขององค์กรที่สามารถวิจัย ออกแบบและผลิตของตนเอง และ ISO 9002 ใช้ระบบบริหารจัดการเพื่อผลผลิตตามแบบตามที่บริษัทแม่กำหนดให้ ส่วน ISO 14001 ใช้รับรองระบบบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมแต่ยังไม่มีการใช้กับเรื่องการศึกษา

สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) จึงกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยกำหนดระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา และได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพเป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และพัฒนาการศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพ

อำรุง จันทวานิช (2542 : 128) กล่าวเรื่องการประกันคุณภาพว่า เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นใจได้ว่า สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน โดยนักเรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษาจะมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคมมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. การสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษา
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการศึกษาของทุกฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ
3. ความร่วมมือทางวิชาการขององค์กรและบุคลากรในพื้นที่
4. การดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับและทุกขั้นตอน
5. มีการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน
6. มีการรายงานผลสู่สาธารณชนและผู้เกี่ยวข้อง

วาร์ทรี ภูเจริญ (2541 : 16 - 20) กล่าวว่า ปรัชญาการบริหารคุณภาพที่ทุกคนมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาคุณภาพของ Deming โดยเริ่มต้นที่การวางแผน (plan) การปฏิบัติ (do) การประเมินหรือการตรวจสอบ (check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (act)

การทำงานตามวงจร PDCA ถือว่าเป็นระบบบริหารที่มีคุณภาพและพัฒนาต่อดำเนินการกลับไปวางแผนใหม่ (plan) แล้วปฏิบัติ (do) มีการประเมินหรือการตรวจสอบ (check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (act) หมุนวนเป็นวงจร เรียกว่า วงจร PDCA ของ Deming (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 10)

สุวิมล ว่องวานิช (2543) กล่าวว่า วงจร PDCA เป็นวิธีการปฏิบัติที่มีการตรวจสอบการทำงานของตนเองอยู่ทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยเฉพาะในขั้นตอนการตรวจสอบการทำงานของตนเองเพื่อให้การประเมินผลมีความน่าเชื่อถือภายใต้หลักฐานข้อมูลที่รองรับหนักแน่น

สถานศึกษาที่มีระบบบริหารคุณภาพ (Quality Management) สามารถดำเนินการที่สร้างความมั่นใจพึงพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมได้ว่าผู้จบการศึกษาจะมีคุณภาพและมาตรฐานที่กำหนด โดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม ระดมความร่วมมือจากชุมชนและเอกชนมีการทบทวนคุณภาพการเรียนการสอนทุกปี และโรงเรียนมีการประเมินเพื่อความก้าวหน้า และเมื่อสิ้นสุดโครงการโดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้รับรอง

สถานศึกษาที่มีระบบบริหารคุณภาพ (Quality Management) ที่สร้างความมั่นใจ พึงพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ลูกค้ำ ว่าผู้จบการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนดโดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้รับรองมาตรฐานการศึกษา

การประเมินคุณภาพเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่มีความสำคัญของระบบประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินผลที่ดี สามารถบ่งบอกถึงผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา

1.2 มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้รายงานว่ คนไทยทุกกลุ่มอาชีพแสดงความสนใจต่อการปฏิรูปการศึกษา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสนับสนุนให้เร่งดำเนินการ เพื่อยกระดับการศึกษาของประเทศให้สูงขึ้น

สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา (2544 : 141 - 150) รายงานเกี่ยวกับเรื่อง การปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชนสรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษาของไทยอาจจะรุนแรงด้วย เหตุผลหลายประการ เช่น สมรรถนะ และศักยภาพในการแข่งขันของคนไทยด้อยกว่าหลาย ประเทศ อีกทั้งสังคมไทยต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ภาวะเศรษฐกิจ ปัญหา ยาเสพติด ความยากจนของคนในประเทศ ความเสื่อมของวัฒนธรรม และระบบการเมืองของไทย ระบบการศึกษายังมีข้อจำกัดทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพ เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการสื่อสารและ สารสนเทศ

มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นเป้าหมายหลักของการจัดการ การศึกษาจะเป็นหลักประกันว่า การจัดการศึกษามีคุณภาพและได้มาตรฐาน ในระดับชาติ กำหนดให้มีระบบนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาศาสนาและ วัฒนธรรม ให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาลงสู่สถานศึกษา สิ่งสำคัญ คือ การจัดทำมีการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานที่กำหนดไว้เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งมี คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนโดยตราพระราชกฤษฎีกาตั้งสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเป็นระบบมาตรฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคล ที่เป็นคนเก่ง เป็นคนดีที่สมบูรณ์ด้วยปัญญาและคุณธรรม ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถใน กระบวนการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การแก้ปัญหา รวมถึงการมีคุณลักษณะดีงามทาง เจตคติ ค่านิยม ผลการเรียนรู้ที่พึงามถูกกำหนดไว้เป็นมาตรฐานการศึกษาที่ทุกสถานศึกษา จะต้องนำไปใช้พัฒนาและประเมินผลการจัดการศึกษา

1.3 แนวคิดทฤษฎีและระบบการประเมินผลการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) ได้ให้ความหมายของ การประเมินผลว่า เป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ถูกวัดโดยเทียบกับเกณฑ์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538) ได้เสนอรูปแบบการประเมินคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้การประเมินแบบ CIPP คือ การรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ โดยอาศัย การวิเคราะห์ระบบซึ่งประกอบด้วย

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (on text Evaluation : C) หมายถึง การประเมินสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป เพราะสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกิจกรรมช่วยให้ทราบทิศทางและแนวทางกำหนดจุดมุ่งหมาย

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความพอเพียงของทรัพยากร องค์ประกอบที่นำไปสู่กระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้เรียน ครู งบประมาณ และอื่น ๆ

3. การประเมินกระบวนการ (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ และทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้น ๆ

- หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อพัฒนางานต่าง ๆ
- บันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) ได้จัดประเภทการประเมินผลสถานศึกษาโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

1. บทบาทของการประเมิน

1.1 การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่สะท้อนจุดเด่นและจุดบกพร่องในการดำเนินงานผลการประเมินสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น แม้ในขณะที่การดำเนินงานยังไม่สิ้นสุด

1.2 การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลหลังจากที่การดำเนินงานสิ้นสุดลงแล้ว เป็นการให้ข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินคุณภาพของผลการดำเนินงาน และช่วยในการตัดสินใจอนาคตของการดำเนินงานหรือโครงการว่า ควรยุติ ขยายงาน หรือปรับการดำเนินงานอย่างไร

การประเมินความก้าวหน้าและการประเมินผลสรุป มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานทั้งคู่เพราะเป็นขั้นตอนที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน แต่ต่างกันที่ช่วงเวลาของการดำเนินงาน การประเมินความก้าวหน้าจะกระทำในระหว่างที่กำลังดำเนินงานหรือโครงการให้ข้อมูลที่ช่วยในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการดำเนินงานทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ ส่วนการประเมินผลสรุปจะทำหลังจากการปฏิบัติงานสิ้นสุดลง และข้อมูลที่ได้จะใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจอนาคตของโครงการ

2. ช่วงเวลาของการประเมินผล การประเมินผลสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นช่วงใดของการปฏิบัติงาน มี 3 ระยะ ดังนี้

2.1 การประเมินผลก่อนการดำเนินงาน เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของหน่วยงาน วิธีการประเมินที่ใช้ในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การประเมินบริบท (Context Evaluation) หรือการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Evaluation) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการปฏิบัติงาน

2.2 การประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงานการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) หรือการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้

2.3 การประเมินผลหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน เช่น การประเมินผลเพื่อตัดสิน การเลื่อนชั้นนักเรียน การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) หรือการประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

3. ผู้ทำการประเมินผล ในการประเมินผล ผู้ทำการประเมินผลแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

3.1 การประเมินผลโดยบุคลากรในหน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน เรียกว่า การประเมินภายใน (Internal Evaluation) มีข้อดีที่ผู้ประเมินมีความรู้ในบริบทของตนเองมากกว่าผู้อื่น แต่อาจมีข้อจำกัดที่ผู้ประเมินอาจไม่ใช่มีอาชีพ กระบวนการประเมินอาจทำได้ไม่รอบด้านหรือใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสมและมักจะมีจุดอ่อนที่โต้เถียงกันเสมอเกี่ยวกับความลำเอียงหรืออคติในการประเมิน หากสามารถกำจัดปัญหานี้ได้การประเมินตนเองหรือการประเมินภายในก็จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน เพราะเป็นการทำงานที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทำให้ได้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ในการพัฒนาการทำงาน

3.2 การประเมินผลโดยบุคลากรภายนอกที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหรือสิ่งที่ถูกประเมินแต่มีความชำนาญในวิชาชีพของการประเมิน เรียกว่า การประเมินผลภายนอก (External Evaluation) ผลการประเมินมาจากกลุ่มบุคคลที่มีประสบการณ์ในการประเมินซึ่งเป็นที่เชื่อถือกันว่าให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีความเป็นกลาง แต่อาจมีข้อจำกัดในด้านความครอบคลุมครบถ้วนของสิ่งที่ถูกประเมิน รายละเอียดของข้อมูลที่จะช่วยในการปรับปรุงการทำงานอาจจะน้อยกว่าการประเมินภายใน เพราะผู้ประเมินภายนอกจะเข้าใจในบริบทของหน่วยงานที่ถูกประเมินน้อยกว่าบุคคลที่อยู่ภายใน และเป็นการประเมินที่เน้นผลภาพรวมในการดำเนินงานของหน่วยงานภายใต้ช่วงเวลาที่คณะผู้ประเมินได้เข้าไปทำการประเมิน

4. สิ่งที่ถูกประเมิน

4.1 การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบสภาพการดำเนินงานของหน่วยงานว่า มีจุดใดที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ทำให้สามารถวางแผนการดำเนินงาน ได้สอดคล้องตามความต้องการของหน่วยงาน เป็นการประเมินเพื่อนำผลไปใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงานหรือดำเนินโครงการ

4.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินตัวป้อนที่ใช้ในการดำเนินงาน ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินงาน และเป็นการเตรียมความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ สำหรับการดำเนินงานต่อไป

4.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการดำเนินงานซึ่งทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในการทำงาน ทำให้มีข้อมูลที่ช่วยในการปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายดียิ่งขึ้น

4.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากดำเนินงานเสร็จสิ้นว่าบรรลุเป้าหมายเพียงใด

4.5 การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นภายหลังการดำเนินงาน แต่สิ่งที่ประเมินอาจเป็นผลที่ไม่ได้คาดหมายมาก่อนและเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ

การประเมินผลการศึกษาเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ โดยการวิเคราะห์ระบบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ประเมินผลภายในโดยบุคลากรในหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลา ส่วนการประเมินผลภายนอกโดยบุคลากรจากหน่วยงานภายนอกที่มีประสบการณ์ในการประเมิน ข้อมูลที่ได้ นำเชื่อถือและมีความเป็นกลาง เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

1.4 กรอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 ข) ได้พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้ประกอบในการประเมินคุณภาพภายนอก มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการและแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วย การศึกษาแห่งชาติ คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ มหาชน) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 49 ได้กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและ การประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง

ในการดำเนินการประกันคุณภาพสถานศึกษา มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้ มีคุณภาพมาตรฐานต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติในหลักการเมื่อคราวประชุม เมื่อ วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2543

มาตรฐานการศึกษาทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพและมีความสุข

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่และชุมชน

ในช่วง 5 ปีแรก หรือรอบแรกของการประเมิน ได้มีการคัดเลือกมาตรฐานเพียง 14 มาตรฐาน 75 ตัวบ่งชี้ ใช้เป็นกรอบในการประเมินภายนอก ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
2. ผู้เรียนมีความประหยัด
3. ผู้เรียนมีความเกรงใจผู้อื่น เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม

4. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์
2. ผู้เรียนมีทักษะการคิดสังเคราะห์
3. ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดไตร่ตรอง
4. ผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มี 8 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
2. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
3. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6
4. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรมในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6

5. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6

6. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6

7. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน อาชีพและเทคโนโลยี ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6

8. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับดี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ ในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น สนใจ ใฝ่รู้และเรียนจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างมี เหตุผล
2. ผู้เรียนรักการอ่านและสามารถค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดและสิ่งต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตมี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนสามารถทำงานตามลำดับขั้นตอน และผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้
3. ผู้เรียนรักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุข
2. ผู้เรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543)
3. ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น
4. ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา ไม่เสพสิ่งเสพติดและปลอดจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและ กีฬา มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้เรียนมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านศิลปะ
2. ผู้เรียนมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านดนตรี / นาฏศิลป์
3. ผู้เรียนมีความชื่นชมและชอบกิจกรรมด้านกีฬา / สันทนาการ

มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงาน อย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

1. สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารและระบบการบริหารงาน อย่างเป็นระบบ
2. สถานศึกษามีการบริหารเชิงกลยุทธ์
3. สถานศึกษามีการบริหารโดยหลักการมีส่วนร่วม
4. สถานศึกษามีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

1. สถานศึกษามีระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือ กับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
2. สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 8 ตัวบ่งชี้ คือ

1. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน และ กิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติ และสอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียน
2. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน และ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ ความรู้ด้วยตนเอง
3. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน และ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

4. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่บูรณาการเชื่อมโยงสาระความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ และแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความจริงของชีวิต รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องปฏิบัติในสังคมร่วมกับผู้อื่น

5. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

6. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วน ทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

7. สถานศึกษามีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

8. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและรักสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์
2. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหาร
3. ผู้บริหารมีความสามารถเป็นผู้นำทางวิชาการ
4. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น อุทิศตนในการทำงานและเป็นแบบอย่างที่ดี
5. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

6. สถานศึกษามีการบริหารที่มีประสิทธิผลและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจในการบริหาร

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

1. สถานศึกษามีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
2. สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานด้านครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 10 ตัวบ่งชี้ คือ

1. ครูรู้เป้าหมายของการจัดการศึกษาและเป้าหมายของหลักสูตร

2. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร และจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 3. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - ม.6)
 4. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - ม.6)
 5. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - ม.6)
 6. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - ม.6)
 7. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - ม.6)
 8. ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์) ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - ป.6) ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3) ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - ม.6)
 9. ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง และอิงพัฒนาการของผู้เรียน มีการประเมินเพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อย การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน
 10. ครูนำผลการเรียนการสอนมาปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
- มาตรฐานที่ 24 ครูมีวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ มี 8 ตัวบ่งชี้ คือ
1. ครูที่จบระดับปริญญาตรีขึ้นไป
 2. ครูที่สอนตรงตามวิชาเอก / โท
 3. ครูได้รับการอบรมในวิชาที่สอนไม่ต่ำกว่า 20 ชั่วโมง / ปี
 4. ครูที่ได้สอนตรงกับความถนัด
 5. สถานศึกษามีจำนวนครูตามเกณฑ์ภาระงานสอน

6. สถานศึกษามีครูเพียงพอตามเกณฑ์ กค. (ศธ 1305/466 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2545)

- ก่อนประถมศึกษา 3.2 (2)
- ประถมศึกษา 4.6 (4)
- มัธยมศึกษา 7 (6)

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นที่น่าพอใจตามจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้เน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี มีความสามารถ (คนเก่ง) และมีความสุข มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบริหารจัดการรวมทั้งการทำงานที่เน้นคุณภาพ เป็นการทำงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้และเป็นระบบครบวงจร โดยสถานศึกษาจะต้องมีการประกันคุณภาพภายใน ให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่น่าพอใจตามมาตรฐาน

การประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก เชื่อมโยงกันด้วยมาตรฐานการศึกษา โดยสถานศึกษาใช้มาตรฐานการศึกษาใดก็ได้ ตามความเหมาะสมและบริหารสถานศึกษา แต่ควรมีส่วนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินภายนอก ซึ่งพัฒนาตามจุดมุ่งหมายหลักการและแนวทางการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติร่วมด้วย

เมื่อสถานศึกษามีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน และจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำทุกปี เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งผลจากกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการทุกด้าน

ดังนั้น การประเมินภายนอกจึงเป็นการประเมินตามสภาพความเป็นจริงของข้อมูลเป็นการประเมินโดยมีความต่อเนื่องมาจากการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงเป็นงานที่ยืนยันผลการประกันคุณภาพที่ทำโดยสถานศึกษาของตนเองว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด

1.6 แนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

จากสาระบัญญัติในหมวด 6 มาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ “หน่วยงานต้นสังกัดและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ” จากสารระบัตินี้ดังกล่าว จึงมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 หรือเรียกโดยย่อว่า “สมศ”

ภารกิจหน้าที่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชกฤษฎีกา การจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอก
2. พัฒนามาตรฐานและเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก
3. ให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก
4. กำกับดูแลและกำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก
5. พัฒนาและฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก
6. เสนอรายงานการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาประจำปีต่อ

คณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานประมาณ

จาร์ส นองมาก (2544) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการประเมินภายนอกว่าระยะที่หนึ่ง โรงเรียนต้องเตรียมดำเนินการจัดระบบการประเมินภายในมีการวางระบบและทำให้เป็นปกติ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม

ระยะที่สอง คือ ระยะที่องค์กรภายนอกจะไปประเมิน มี 3 ขั้นตอน ก่อนการตรวจเยี่ยม คือ โรงเรียนต้องเขียนรายงานประเมินตนเอง ตามรูปแบบที่กำหนดไว้ จากนั้นสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะสอบถามไปยังต้นสังกัดก่อนว่า จะให้ประเมินตรงจุดไหนก่อน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะส่งรายงาน SAR ที่โรงเรียนส่งมาให้ทีมประเมิน

ระยะที่สาม ระหว่างการตรวจเยี่ยมเมื่อทีมประเมินไปถึงโรงเรียน โรงเรียนจะต้องประชุมผู้เกี่ยวข้องแนะนำตัวซึ่งกันและกัน จากนั้นทีมประเมินจะเริ่มปฏิบัติงานค้นหาข้อมูล การหาข้อมูลที่สำคัญ คือ การสัมภาษณ์โดยมีโจทย์ 14 ข้อ ที่ผู้ประเมินจะต้องไปหาข้อมูลที่เป็นจริงมา เมื่อได้ข้อมูลแล้วทีมประเมินจะมาวิเคราะห์ตามหลักว่าเป็นอย่างไร มีความพยายามขนาดไหน มีความตระหนักเข้าเกณฑ์ในข้ออะไรเป็นต้น

สถานศึกษาควรเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร

1.1 สํารวจการรับรู้และเจตคติของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อการประเมิน โดยการสังเกต สอบถามหรือประเมิน

1.2 เสริมสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวทางการประเมิน โดยสร้างทีมงานที่มีคุณภาพปลุกเร้าบุคลากรให้เกิดการตื่นตัวให้กำลังใจในการทำงานและชี้ผลสำเร็จของงาน

1.3 สร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันโดยการประชุมชี้แจง การศึกษาดูงาน หรือการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในด้านต่างๆ

2. การเตรียมเอกสาร หลักฐานและรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปีของสถานศึกษา ซึ่งเป็นภาระหน้าที่สำคัญที่สถานศึกษา ต้องดำเนินการออกตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดไว้ชัดเจนในมาตรา 48 ว่า ให้สถานศึกษามีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 ปก

2.2 คำนำ

2.3 ข้อมูลและสภาพทั่วไป

- ข้อมูลทั่วไป
- ข้อมูลนักเรียน
- ข้อมูลครูและบุคลากร
- สภาพชุมชนโดยรวม
- แหล่งเรียนรู้และการใช้
- โครงสร้างหลักสูตร
- วิธีการบริหารจัดการ
- ผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมา

2.4 แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- เป้าหมายการพัฒนา / มาตรฐานระดับสถานศึกษา
- ยุทธศาสตร์การพัฒนา
- แผนพัฒนาในช่วงเวลาที่กำหนด
- กิจกรรม / โครงการที่ดำเนินการ
- ตัวชี้วัดความสำเร็จตามโครงการ

2.5 ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- ด้านคุณภาพผู้เรียน
- ด้านคุณภาพการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้
- ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทรัพยากร และบุคลากร
- ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน
- ด้านโครงการ/ กิจกรรมพิเศษตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ/

หน่วยงานต้นสังกัด

2.6 สรุปผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- สรุปผลการดำเนินการในภาพรวม
- ผลสำเร็จที่เป็นจุดเด่น และจุดควรพัฒนา
- แนวทางการพัฒนาในอนาคต
- ความต้องการช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัด

3. การประสานงานกับผู้ประเมินภายนอก

ก่อนที่จะถึงวันประเมิน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาอาจจะประสานงานเกี่ยวกับแผนที่เส้นทางไปยังสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เพื่อสำรวจเส้นทางก่อนถึงวันประเมินจริง ซึ่งในเรื่องนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานไปยังทางโรงเรียนเอง

แนวทางการประเมินภายนอก

หลักของการประเมิน

1. เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินจะมีเพียงชุดเดียว สำหรับการประเมินสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่ง ทุกสังกัด ทุกขนาด และทุกพื้นที่
 2. เป็นการยืนยันสภาพการดำเนินงานตามข้อมูลหรือร่องรอยหลักฐาน ที่สถานศึกษาจัดเก็บจะไม่มีการตัดสินคุณภาพว่าผ่านหรือไม่ผ่าน
 3. เป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์และเป็นกัลยาณมิตร มิใช่การจับผิด
- การกำหนดระดับคุณภาพของสถานศึกษา
- การกำหนดระดับคุณภาพในการประเมินรอบแรก กำหนดเป็น 3 ระดับ คือ
ระดับ 3	หมายถึง	ดี
ระดับ 2	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ
ระดับ 1	หมายถึง	ควรปรับปรุง

มิติที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพและเกณฑ์การตัดสิน

มิติที่ใช้ในการตัดสินคุณภาพจำแนกเป็น 3 ประการ คือ

1. ความตระหนักถึงความสำคัญเป็นความเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและความต้องการที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น

2. ความพยายาม มีร่องรอยความพยายามในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ดีขึ้น

3. การบรรลุผลตามเกณฑ์ ผลการดำเนินงาน

แนวคิดการตัดสินระดับสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงาน

หัวใจสำคัญของการพัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพของสถานศึกษา อยู่ที่เกณฑ์การตัดสินสัมฤทธิ์ผลการดำเนินงาน ซึ่งการประเมินมาตรฐานต่างๆ ทั้ง 14 ด้าน พบว่าลักษณะของมาตรฐานจัดเป็นกลุ่มได้ 2 ประเภท คือ มาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณภาพของบุคคล ได้แก่ ผู้เรียน ครูและผู้บริหาร และตามมาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณภาพของกระบวนการดำเนินงาน

กระบวนการเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ประเมินภายนอก จะเน้นการตรวจสอบหรือหาร่องรอยหลักฐาน 3 ประเภท ได้แก่

1. ร่องรอยเกี่ยวกับความตระหนักในการพัฒนาสถานศึกษาของบุคลากรในสถานศึกษา

2. ร่องรอยการพัฒนาหรือการดำเนินงานของสถานศึกษา

3. ร่องรอยเกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของสถานศึกษา

การตรวจสอบและตัดสินผลการประเมินมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ประเมินภายนอกแต่ละคนเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ Awareness Attempt และ Achievement ในแต่ละมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้แล้วบันทึกข้อมูลตามแบบฟอร์มการเก็บข้อมูล

2. ผู้ประเมินทุกคนนำผลการบันทึกข้อมูล หรือตรวจสอบซ้ำ และปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกัน

3. สรุปผลการประเมินในรายมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้

การรายงานการประเมินผล

1. รายงานด้วยวาจา

2. รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร

การประเมินคุณภาพสถานศึกษาดำเนินการ โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มุ่งตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อยืนยันสภาพการดำเนินงานหรือร่องรอยหลักฐานที่สถานศึกษา จัดการศึกษาไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.7 ปัญหาการประกันคุณภาพ

จรัส นองมาก (2544 : 26 - 33) ได้กล่าวถึงปัญหาการประกันคุณภาพว่า ปัญหาในการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ เนื่องมาจากความเข้าใจผิด ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงาน ได้แก่

1.1 เข้าใจว่าการประกันคุณภาพเป็นเรื่องแยกส่วนกับการปฏิบัติ นอกเหนือจากการบริหารงานปกติทั่วไป ดังนั้น ผู้บริหารจึงมอบหมายให้บุคลากรส่วนหนึ่งทำหน้าที่รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ

1.2 โรงเรียนมีการเตรียมการเรื่องการประกันคุณภาพ ในช่วงที่จะรับการประเมินเท่านั้นเพราะเข้าใจว่า การประกันคุณภาพเป็นการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับหนังสือรับรองเท่านั้น โดยมีได้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

1.3 ผู้บริหารไม่ค่อยสนับสนุนให้บุคลากร ดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพเนื่องจากเข้าใจว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับบุคลากรของตน

1.4 มีการปฏิบัติเป็นครั้งคราวตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด เนื่องจากเข้าใจว่าการประกันคุณภาพเป็นเรื่องเฉพาะกิจ

2. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพไม่ถูกต้อง ได้แก่

2.1 โรงเรียนเน้นการจัดทำเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพแต่ไม่ได้เน้นให้มีการปฏิบัติจริง

2.2 มีเพียงบุคลากรบางส่วนที่ทำหน้าที่รวบรวมเอกสารและหลักฐาน ตลอดจนเขียนรายงานการประกันคุณภาพโดยไม่ได้มีการปฏิบัติจริง

2.3 โรงเรียนมีการเตรียมพร้อมเพื่อรับการประเมินคุณภาพ โดยเน้นให้ครูจัดทำเอกสารหลักฐาน บางครั้งนักเรียนก็ไม่ได้เรียนตามปกติ

3. ปัญหาเกี่ยวกับการนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน

3.1 โรงเรียนมิได้นำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาของตนทำให้การประเมินไร้ค่า

3.2 การประเมินไม่เป็นไปตามจริง เนื่องจากผู้รับการประเมินไม่ยอมรับความจริง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยภายในประเทศ

สุวิมล ว่องวานิช (2543 : 10) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยและการพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา พบว่า ผลการศึกษาความพร้อมของบุคลากรในการทำการประเมินภายใน ครูอาจารย์ร้อยละ 88 รับรู้เรื่องมาตรฐานการศึกษาและมีเพียงร้อยละ 53 ที่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านการประเมิน กลุ่มครูจากสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติประเมินตนเองว่า มีความรู้และประสบการณ์ด้านการประเมิน และผ่านการอบรมด้านการประเมินสูงกว่าสังกัดอื่น

บำรุง เสือนาราง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า

1. ผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียน มีทัศนะต่อปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านมาตรฐานคุณภาพนักเรียน ด้านมาตรฐานการเรียนการสอน และมาตรฐานด้านการบริหารโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารและขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ต่างกันมีทัศนะคติต่อปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 2 ด้าน คือ ด้านมาตรฐานคุณภาพนักเรียนและด้านมาตรฐานการบริหารโรงเรียน ส่วนด้านมาตรฐานการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ด้านผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีทัศนะคติต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพไม่แตกต่างกันทั้ง 3 ด้าน

3. ผลการเปรียบเทียบทัศนะของครูวิชาการ ที่มีต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่งครูวิชาการและขนาดของโรงเรียน พบว่า ครูวิชาการที่มีประสบการณ์ต่างกันมีทัศนะต่อปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน และครูวิชาการโรงเรียนขนาดต่างกันมีทัศนะต่อปัญหาการประกันคุณภาพไม่แตกต่างกัน

ยวน กองจิ๋ว (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพความสำเร็จการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า

1. ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นครไทย โดยภาพรวมมีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านมาตรฐานคุณภาพครูและด้านมาตรฐานคุณภาพผู้บริหารมีความสำเร็จอยู่ในระดับมาก ส่วนมาตรฐานคุณภาพด้านผู้เรียนมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง

2. ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นครไทย ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีตำแหน่งแตกต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านพบว่า ด้านมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านมาตรฐานคุณภาพครูและด้านมาตรฐานคุณภาพผู้บริหาร พบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นครไทยตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน พบว่า ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นครไทย ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีขนาดของโรงเรียนแตกต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านพบว่า ด้านมาตรฐานคุณภาพผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนรายด้านเกี่ยวกับมาตรฐานของคุณภาพผู้เรียนและด้านมาตรฐานคุณภาพครูพบว่าไม่แตกต่างกัน

5. ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ นครไทยตามทัศนะของครู ผู้ปกครอง นักเรียนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียนมีความสำเร็จอยู่ในระดับพอใช้ ด้านคุณภาพครูและด้านคุณภาพผู้บริหารมีความสำเร็จอยู่ในระดับดี

สายทอง เจริญนาน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะผู้บริหารโรงเรียนและครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูโดยรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียนและเขตที่ตั้งของโรงเรียน มีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม รายด้านและรายข้ออยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียน และเขตที่ตั้งของโรงเรียนต่างกัน มีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่สำคัญ ได้แก่ นักเรียนขาดทักษะการแก้ปัญหา นักเรียนไม่สนใจการเรียน ผู้ปกครองไม่สนใจการศึกษาของนักเรียน ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูไม่มีความสามารถเฉพาะด้าน ครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ผู้บริหารจัดระบบงานไม่ชัดเจนและขาดสื่อเทคโนโลยี

4. ผู้บริหารโรงเรียนและครู มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ ควรให้การอบรมศีลธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนเป็นระยะ ควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ ควรมีครูครบชั้นเรียน ควรมีการประเมินครูอย่างต่อเนื่อง และควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

คมสัน สุขสว่าง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี พบว่า ระดับปัญหาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาและตำแหน่งงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ผู้มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัญหาการดำเนินงานแตกต่างกัน

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บรูคส์ (Brooks, 1999 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการประกันคุณภาพและส่งเสริมกระบวนการวางแผนทางการศึกษาพิเศษแก่นักเรียนในรัฐอิลลินอยด์ พบว่า การศึกษาทดสอบวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพและการส่งเสริมกระบวนการวางแผนทางการศึกษาพิเศษแก่นักเรียนในรัฐอิลลินอยด์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมแผนงานเป็นรูปแบบพิเศษของนักเรียน เพื่อให้ได้ผลด้านกระบวนการประกันคุณภาพและส่งเสริมกระบวนการในการวางแผน

คาราปีโตรวิช (Karapetovic, 1999 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพในระบบมหาวิทยาลัย (ISO 9001) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบการประกันคุณภาพ พบว่า ในมหาวิทยาลัยมีการสร้างรูปแบบระบบคุณภาพและระบบมหาวิทยาลัย การบูรณาการเพื่อนำไปแปลความหมาย และการนำมาตรฐาน ISO 9001 มาใช้ในมหาวิทยาลัย รูปแบบเหล่านี้ส่งเสริมความสอดคล้องระหว่างการประกันคุณภาพกับระบบบริหาร และการบูรณาการกับระบบสภาพแวดล้อม ความปลอดภัยและระบบบริหารอื่น ๆ การควบคุมคุณภาพและการปรับปรุงกระบวนการสอนและผลการเรียน ได้รับการสนับสนุนโดยกลวิธีควบคุมกระบวนการทางสถิติต่าง ๆ มีการตั้งเป้าหมายเพื่อให้ผลลัพธ์มีความบกพร่องเป็นศูนย์ และได้รับการสนับสนุนโดยกรณีศึกษาคุณลักษณะคุณภาพของผลผลิตของมหาวิทยาลัย มีการพัฒนาขึ้นในกรอบของกระบวนการตามลำดับขั้น การวิเคราะห์ที่ดัดแปลงมาคุณลักษณะเหล่านี้สามารถใช้ควบคุม กำกับ ดูแล และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

แพทริเซีย (อ้างถึงในสมชาย ใจเที่ยง, 2545) ได้ทำการศึกษาการประเมินความก้าวหน้าไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาและการควบคุมการปฏิบัติในประเทศเยอรมัน สวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย จากการวิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นชัดเจนในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา กลไกทางสังคมช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศเยอรมันมีการเปลี่ยนแปลงจากจังหวัดหนึ่งไปอีกจังหวัดหนึ่ง การประกันคุณภาพการศึกษาและควบคุมการประเมิน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ครูต้องรับผิดชอบต่ออาชีพของตนซึ่งต้องดำเนินไปอย่างมีเหตุผลและกระบวนการที่ชัดเจน ในประเทศสวีเดนเกิดการเปลี่ยนแปลงในการประกันคุณภาพการศึกษาจนถึงการประเมินครูในสถานศึกษาจึงเกิดการพัฒนารูปแบบชัดเจน ในประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญและเชื่อถือกับการใช้ข้อทดสอบภายนอก โรงเรียนมีการควบคุมจากส่วนกลาง ในประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญกับการประเมินจากบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา นำเอาระบบการสอบมาตรฐานกลางซึ่งอ้างอิงไปสู่การควบคุมคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นมีมาตรฐานการศึกษาเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพ ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ซึ่งมีกรอบการดำเนินงาน คุณภาพมาตรฐาน 3 ด้าน คือ ด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอนและด้านผู้เรียน การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษานั้น เป็นการนำไปสู่ความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาต่อไป

3. กรอบความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย โดยมีกรอบความคิด ดังนี้

